herpy

KAMÆLEONER

Common Chameleon

Chamaeleo chamaeleon

Chamaeleo chamaeleon er en mellemstor, træboende kamæleon fra middelhavskysten og Mellemøsten. Den er den eneste kamæleon, der naturligt lever i Europa. Den er grøn til olivenbrun med to lyse længdebånd langs siderne. Arten er kortlivet, og der findes kun lidt viden om holdet i fangenskab. Den skal have et højt netterrarie med UVB og lave nattemperaturer og bo alene.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo parisiensium; Chamaeleo saharicus*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-30 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**17-56 g**
Levetid	**1-4 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Halvørken og savanne**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 45 × 90 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Hotspot	**32-35 °C**
Temperatur, nat	**15-20 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**12 mdr.**
Kuldstørrelse	**14-50 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**240-360 dage** ved 26 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag A**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag A, så køb, salg og udstilling som udgangspunkt kræver et EU-certifikat (forordning 338/97, art. 8 og 10). Arten står på bilag IV i EU's habitatdirektiv. Efter artsfredningsbekendtgørelsen (BEK nr. 521/2021, § 11) må dyr indsamlet i naturen derfor ikke holdes, handles, overdrages eller udstilles i Danmark. Opdrættet afkom af lovligt erhvervede dyr er undtaget (§ 2), men ejeren skal kunne godtgøre, at dyret ikke stammer fra naturen (§ 20). Kontakt SGAV, før du skaffer dyr. Arten står ikke på forbudslisten i BEK nr. 1261 af 17.11.2015.

Om arten

Chamaeleo chamaeleon bliver 20-30 cm inklusive hale, oftest omkring 25 cm, hvoraf halen udgør 10-12 cm. Hunnen er ofte klart større end hannen: voksne hunner vejer 21-56 g, hanner 17-37 g. Kroppen er højrygget og fladtrykt fra siderne, hovedet har en høj, hjelmagtig kam bagtil, og på ryggen løber en lav kam. Der er ingen horn eller hudlapper. Snuden er afrundet i spidsen. Hannen har ofte en lille sporeknude på bagbenet, som er svagere eller mangler hos hunnen.

Grundfarven er lys- til olivengrøn eller gulbrun, altid med to uregelmæssige, lyse længdebånd langs siden. Farven kan skifte hurtigt til grå, sortlig eller mørkebrun med mørke pletter. Skiftet afhænger af lys, temperatur og stemning og ikke af baggrunden. Hunner viser med farver og mønstre, om de er parringsvillige, og et dyr, der er fanget eller stresset, bliver ofte

mørkt. Om natten er dyrene lyse brungrå.

Arten er opdelt i fire underarter: *C. c. chamaeleon*, *C. c. musae*, *C. c. orientalis* og *C. c. recticrista*. Synonymer som *Chamaeleo vulgaris* og *Chamaeleo parisiensium* findes i ældre litteratur. Arten skal ikke forveksles med *Chamaeleo africanus*, som er større; kamæleonerne på den sydlige Peloponnes tilhører den art.

Arten er kortlivet. I naturen bliver de fleste kønsmodne efter et år, yngler én gang og dør, og hos *C. c. musae* overlever kun omkring 0,2 % til en ny ynglesæson. Den højeste kendte alder i fangenskab er omkring 3,5 år.

Udbredelse og levested

Chamaeleo chamaeleon lever langs Middelhavets sydlige og østlige kyster og omkring Det Røde Hav. I Nordafrika findes den fra Marokko og Vestsahara gennem Algeriet, Tunesien og Libyen til Egypten og Sinai, og mod øst i Israel, Palæstina, Jordan, Libanon, Syrien, Irak, det sydlige og sydøstlige Tyrkiet, på Cypern og fra det sydvestlige Saudi-Arabien til Yemen.

I Europa findes der kun få, adskilte bestande: i det sydlige Portugal (Algarve), i det sydlige Spanien (Huelva, Cádiz, Málaga, Granada og Almería) og på de græske øer Samos og Chios; på Kreta er arten ikke set i mange år. Om de iberiske bestande er oprindelige eller blev indført af mennesker for længe siden, er uafklaret. Bestandene på Malta, Madeira og i Apulien og Calabrien i Syditalien er indført.

> **Oprindelig udbredelse:** Marokko, Vestsahara, Algeriet, Tunesien, Libyen, Egypten, Israel, De palæstinensiske områder, Jordan, Libanon, Syrien, Irak, Tyrkiet, Cypern, Saudi-Arabien, Yemen, Spanien, Portugal og Grækenland.

LEVESTED

Arten lever i vegetationsrige kystområder som bevoksede klitter, i åbne skove, buskads og krat, ofte nær vand. I Nordafrika findes den også i åbent, tørt land med lidt bevoksning, hvor den går på jorden. Den lever fra havniveau op til omkring 800-900 m i det meste af udbredelsen og op til omkring 2.600 m uden for Europa. I Sydeuropa lever den også i olivenlunde, eukalyptusplantager og haver, som vandes jævnligt.

Arten er dagaktiv og sidder meget stille i grene af træer og buske som johannesbrødtræ, mastikstræ og egekrat. Dyrene flytter sig i løbet af dagen for at regulere temperaturen: om dagen sidder de højt i vinden for at holde sig kølige, og om natten sover de i tættere løv. Unger sover ofte på jorden i højt græs. Hvert dyr har sit eget område på 40-720 m² og sover typisk i samme træ hver nat.

Klimaet er mediterrant med varme, tørre somre og kølige, regnfulde vintre. Forskellen mellem dag- og nattemperatur kan nå op på 40 °C. Føden er flyvende og kravlende insekter som fluer, bier og hvepse, tæger, græshopper, fårekyllinger og biller, som dyret lurer på og skyder tungen ud efter.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Chamaeleo chamaeleon*, og den holdes sjældent. Pasningen bygger på klimaet i udbredelsesområdet og på nært beslægtede *Chamaeleo*-arter som *Chamaeleo senegalensis* og *Chamaeleo calyptratus*, som er bedre kendt i fangenskab.

Et voksent dyr skal have et netterrarie på mindst 60 × 45 × 90 cm (længde × bredde × højde). Større er altid en fordel. Der skal kun bo én kamæleon i hvert terrarie, for dyrene er territoriale og bliver stressede af selv at se en artsfælle. Net i toppen og siderne giver den friske luft, som kamæleoner har brug for.

Indret terrariet med mange grene i forskellige tykkelser og forskellige retninger, så dyret kan klatre og vælge sin plads. Planter som ficus og hibiscus giver skjul og dækker en del af nettet. Lav også et lavere parti med tyndere grene og græslignende planter, for arten færdes også tæt på jorden. Bunden skal være flad og uden løst substrat, fx avispapir eller en bakke: løst materiale bliver ædt, når dyret rammer ved siden af. Alle lamper hænger uden for nettet, og grenene skal ligge så langt fra lamperne, at dyret ikke kan forbrænde sig.

TEMPERATUR

Arten kommer fra et klima med varme dage og kølige nætter. Om dagen skal temperaturen i terrariet være 25-30 °C, og på en solgren skal der være 32-35 °C. Mål solgrenen med et infrarødt termometer. En for stærk lampe kan give alvorlige forbrændinger, selv gennem nettet.

Om natten skal temperaturen falde til 15-20 °C. I en almindelig stue er natvarme ikke nødvendig, og en pære skal være slukket om natten. Dyret skal altid kunne vælge mellem varmt og køligt.

Vinteren i naturen er kølig og regnfuld, og aktiviteten er lavere. Om voksne dyr har gavn af en kølig hvileperiode i fangenskab, er ikke dokumenteret, så en egentlig vinterhvile anbefales ikke.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være 40-60 %, og terrariet skal tørre helt op mellem vandingerne, fordi arten kommer fra et tørt sommerklima. Forstøv terrariet to gange om dagen, så grene og blade er dækket af dråber, og lad overfladerne tørre i mellemtiden. Dyret drikker ikke af en skål, men slikker dråber af blade. Et dryp oven på nettet, der løber ned over bladene, er et godt supplement.

Ved for lidt fugt bliver dyret sløvt og dehydreret og får problemer med hudskiftet. Er luften derimod konstant fugtig og stillestående, giver det luftvejsinfektioner og skimmel. Et godt netterrarie med god gennemtræk og en tørperiode om natten løser begge dele.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og skal have kraftigt lys i 12 timer og mørke i 12 timer. UVB er nødvendig, for dyret danner D3 i huden og skal bruge den til at optage kalk. Sæt et T5-UVB-rør eller en LED-bar oven på nettet, så solgrenen får et UV-indeks på omkring 3-4. Det svarer til Ferguson-zone 3.

Den øverste gren skal sidde mindst 30 cm under lamperne. Kontrollér UV-indekset med en UV-måler, og skift UVB-rør mindst to gange om året, fordi de mister UVB længe før, de holder op med at lyse. Giv også dyret en varmepære, så det kan solbade om formiddagen.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Arten er insektæder og skal have levende insekter: fårekyllinger, græshopper, silkeorme, hornorme og kakerlakker som *Blaptica dubia*. I naturen består føden af flyvende og kravlende insekter, så variation er vigtig. Voksmøllarver og melorme er fede og gives kun af og til. Insekterne må ikke være større end dyrets hovedbredde og skal have fået godt grønt og kalk et par timer, før de gives.

Unger fodres hver dag med så mange små insekter, som de vil æde. Voksne dyr får 5-7 mellemstore insekter hver anden dag. Fjern insekter, der ikke er spist, for de kan bide dyret. Fodr om formiddagen, så dyret kan varme op og fordøje.

Støv insekterne let med kalk uden D3 ved de fleste fodringer, og med kalk med D3 og multivitamin et par gange om måneden. Mangel på kalk giver knoglesygdom.

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Chamaeleo chamaeleon er et dyr, man kigger på og ikke håndterer. Arten sidder stille og lurer på bytte. Håndtering stresser, og stress viser sig som mørk farve, åben mund og pustet krop. Dyret er territorialt og skal bo alene, også når terrariet er stort. Giv et nyt dyr ro de første uger og placér terrariet, så der ikke hele tiden går mennesker forbi.

Hannerne kæmper om hunner i parringstiden og æder unger, de møder, og voksne dyr skal derfor ikke bo sammen. Dyret skal aldrig holdes fast eller tages i halen.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har ofte en sporeknude på bagbenet og er mindre end hunnen, som kan blive klart større. Arten bliver kønsmoden efter omkring et år. Hunnerne danner æg, selv om de ikke har mødt en han, og skal derfor have en æglægningskasse, når de er voksne.

PARRING

I naturen parrer dyrene sig fra midt i juli til midt i september. Dyrene søger da ned i den lave vegetation eller på jorden for at finde en mage. Hannen følger hunnen tæt og vogter hende i flere dage, til hun har lagt æg, og større hunner bliver foretrukket og vogtet længst. Hunnen viser med farverne, om hun er parringsvillig: grøn med to gule linjer betyder, at hun er klar. Har hun parret sig, afviser hun hannen med gule, orange eller blå pletter, åben mund og hvæsen, og så skal han fjernes. Sæt kun dyrene sammen under opsyn. Avl i fangenskab er sjælden og ikke beskrevet i detaljer.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger ét kuld om året på 14-50 æg i en gravet gang i jorden, omkring en til to måneder efter parringen, typisk i oktober eller november. Gangen er i gennemsnit godt 50 cm lang, og større hunner lægger flere æg. En hun skal have en æglægningskasse på mindst 40 × 40 × 40 cm med mindst 30 cm fugtigt legesand eller sand blandet med jord. Sæt en gren ned i kassen, så hun kan kravle ind og ud. Hun graver en gang, lægger æggene og lukker gangen. Hun skal have fuld ro. Kan hun ikke komme af med æggene, er det livsfarligt, og hun skal straks til dyrlæge.

INKUBATION

Æggene lægges halvt nedgravet i fugtig vermiculite i en tæt lukket beholder, i samme stilling, som de blev lagt i. De skal ikke vendes.

Fosteret går i hvile (diapause) lige efter æglægningen. I naturen varer hvilen hele vinteren, udviklingen fortsætter i april, og ungerne klækker i august efter omkring 10,5 måned. Ved konstant 26 °C klækker æggene også, men hvilen varer 2-4 måneder, og klækningen spreder sig over to måneder. Fire måneder ved 16 °C, efterfulgt af 26 °C, efterligner vinteren og får et kuld til at klække inden for 2-14 dage. Regn med 8-12 måneder fra æglægning til klækning.

OPDRÆT AF UNGER

Opdræt af arten er ikke beskrevet i detaljer. Ungerne skal have et netterrarie på mindst 40 × 40 × 75 cm med mange tynde grene og planter, UVB og de samme temperaturer som de voksne. Unger sover i naturen ofte på jorden i græs, så giv dem lave planter og tynde grene i bunden. Forstøv to gange om dagen. Unger skal bo hver for sig, for de er territoriale fra de er små og kan æde hinanden.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes pasningen. De typiske problemer er:

- Dehydrering. Tegn er indsunkne øjne, rynket hud, tør afføring og orange eller gule urater.
- Knoglesvind (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB eller kalk.
- Luftvejsinfektion i fugtig, stillestående luft: slim i munden, åben mund og sløvhed.
- Æggebinding hos hunner, som er livsfarligt og kræver dyrlæge.
- Forbrændinger fra lamper.
- Indvendige parasitter, især hos vildfangne dyr. Få et nyt dyr undersøgt med en afføringsprøve.

Et sundt dyr har åbne, klare øjne og fyldig hud, holder fast om grenen og æder. Gå til en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke æder, taber sig, har lukkede øjne om dagen, har slim om munden eller sidder mørkt og sløvt.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.